

N:o 98.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen; gifven Stockholms slott den 31 mars 1905.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Ossian Berger.

Förslag

till

Lag

om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att nedannämnda delar af 19 och 25 kap. strafflagen skola erhålla följande lydelse:

19 kap.

22 §.

Har någon, som åtagit sig att arbeta åt annan, före utgången af den tid, hvarunder aftalet skolat gälla, utan laga skäl öfvergifvit arbetet under sådana förhållanden, att af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, uppstått fara för människors lif eller hälsa eller för grof skada å egendom, varde, där han bort kunna inse faran, dömd till böter. Kom af gärningen skada å person eller grof skada å egendom, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

23 §.

Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 4, 7, 8 eller 10 §, 17 § 1 mom. eller 18 § skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig. Lag samma vare, om någon efter 3 eller 6 § gjort sig skyldig till dödsstraff eller till straffarbete i minst sex månader eller efter 5 eller 9 § till straffarbete i minst sex månader.

25 kap.

15 §.

Underlåter eller försummar ämbetsman vid statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning hvad honom, till förekommande af olyckshändelse, åligger att iakttaga, så att skada lätteligen ske kan; varde afsatt och dessutom dömd, om skada sker, till straffarbete i högst två år eller fängelse, men, i annat fall, till fängelse i högst sex månader eller böter. Var vållandet groft; må han ej vidare i dylik befattning nyttjas. Sker sådan underlåtenhet eller försummelse uppsåtligen; då skall, utom afsättning, straff efter 19 kap. 11 § den brottslige ådömas, och varde han tillika förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Har ämbetsman vid vattenbyggnad eller järnvägsanläggning, som nyss är sagd, utan förfall afhållit sig från tjänstgöring och är ej brottet af sådan beskaffenhet, som i 1 mom. nämnd är, varde afsatt och dessutom dömd till böter; var det af förhastande, som ämbetsmannen sig förgick, då må till böter eller mistning af ämbetet på viss tid dömas. Kom af sådan underlåtenhet skada å person eller grof skada å egendom eller hinder eller afbrott i inrättningens eller verkets drift, dömes den brottslige till afsättning och fängelse i högst sex månader; varde ock, om brottet det förtjänar, förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Har ämbetsman vid statens gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller brandkår utan förfall afhållit sig från tjänstgöring, vare lag som i 2 mom. sägs.

22 §.

Hvad om statens ämbetsmän här stadgadt är, gälle ock om dem, som äro satte att förvalta städers, menigheters eller allmänna af Konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter, om de tjänstemän, som under ämbets- eller förvaltningsmyndigheterna lyda, och om andre, som förordnade äro att ämbete eller tjänsteärende förrätta.

Skall, till följd af Konungens förordnande, hvad i 19 kap. 11 och 12 §§ om statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbygg-

nad eller järnvägsanläggning stadgadt är, tillämpas å dylik inrättning, som af enskilda personer, menigheter eller bolag gjord är; varde ock därvid anställd person för brott af sådan beskaffenhet, som i 15 § 1 eller 2 mom. nämnd är, straffad efter de i samma mom. stadgade grunder; och må, där brottet är sådant, som i 15 § 1 mom. är nämndt, den brottslige eller felaktige, om brottet uppsåtligen skett eller skada genom groft vållande tinat, ej sedermera kunna i dylik allmän befattning nyttjas.

Har person, som är anställd vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår, begått brott, som i 15 § 3 mom. sägs, varde straffad efter de i 2 mom. af samma § stadgade grunder.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott lördagen den 26 mars 1904.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 WESTRING,
 RAMSTEDT,
 BERGER,
 MEYER,
 VON FRIESEN,
 VIRGIN.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Berger anförde i underdånighet.

»I underdånig skrifvelse den 18 juni 1902 hafva Stockholms stadsfullmäktige omförmålt, hurusom nämnda år under den tid, då Riksdagens kamrar höllo sina öfverläggningar om den politiska rösträttens utsträckning, flere stadssamhällen och bland dem särskildt hufvudstaden fått bevittna omfattande arbetsnedläggelser, hvilka, syftande att utöfva tryck på Riksdagens beslut i ämnet, vållat i främsta rummet Stockholms samhälle stor fara och obehag af mångahanda slag. Stockholms gas-, elektricitets- och renhållningsarbetare, spårvagnsbetjante, droskkuskar, hyrkuskar m. fl. hade under tre dagar inställt allt arbete, därtill

påverkade af personer, som förstätt att väl skydda sig för hvarje ansvar för det onda, de åstadkommit. Endast den omständighet, att arbetsinställelsen ej varade längre tid, hade man att tacka för, att dess följder ej blefvo så betänkliga, som kunnat befaras. Men redan dessa tre dagars tillstånd hade visat, att genom dylikt själfsvådigt förfarande ett tätt bebyggt samhälle vore utsatt för äfventyret, att dess sjuka ej kunde vårdas, så som sig borde, om de skulle kunna hafva utsikt att återställas till hälsan, att gator och allmänna platser ej blefve renhållna på ett sätt, som hänsynen till hygieniska regler fordrade, att ej heller renhållningen inom hus kunde vederbörligen hållas vid makt, något som ur hälsovårdssynpunkt vore synnerligen betänkligt, att det kunde blifva ytterst svårt att hämma uppkommande vådeld, att den nödiga rörelsen inom staden väsentligen hämmades, att detsamma kunde inträffa med tillförseln till och utförseln från staden, att vatten för det dagliga behovet komme att tryta, att på grund af dessa och andra följder af arbetsinställelsen invånarne löpte faran af att sakna, hvad till lifvets nödortft hörde, m. m. dylikt.

Stadsfullmäktige hafva vidare erinrat, att den kommitté, som af Kungl. Maj:t tillsatts för att taga i öfvervägande bland annat frågan om införande af sådana särskilda bestämmelser, hvilka kunde finnas erforderliga till beredande af skydd åt arbetsaftal, i sitt den 19 oktober 1901 afgifna betänkande vid sidan af ett uppgjort förslag till lag om vissa arbetsaftal utarbetat ett särskildt förslag till lag angående ändring af 19 och 25 kap. strafflagen, enligt hvilket arbetsnedläggelse i vissa fall skulle straffas såsom brott. Stadsfullmäktige, som ansett goda skäl finnas för det antagande, att dessa strafflagsändringar skulle, om de upphöjdes till lag, göra åsyftad verkan, isynnerhet om lagändringarna komme att omfatta äfven de för den allmänna samfärdseln afsedda handteringar, för hvilkas utförande fordrades särskild koncession, såsom spårvagns-, åkare-, hyrkusk- och ångslupsrörelserna samt telefonen, hafva på grund häraf anhållit, att till Riksdagen måtte aflåtas särskild proposition om antagande i hufvudsak af de förslag till ändringar i delar af 19 och 25 kap. strafflagen, som innehållas i oförmälda betänkande, jämte det tillägg i samma förslag, som kunde finnas vara påkallade af den senast vunna erfarenheten.»

Sedan departementschefen härefter redogjort för innehållet af det af nyssnämnda kommitté upprättade förslag till lag angående ändring af 19 och 25 kap. strafflagen äfvensom för kommitténs motivering till detta förslag anförde han vidare:

»I likhet med kommittén finner jag det vara rättvist, att, om någon öfvergifver ett arbete, som han åtagit sig, utan laga skäl samt under sådana förhållanden att han bort kunna inse, att däraf kan uppstå fara för någons lif eller hälsa eller grof skada å egendom, detta handlings-sätt stämplas såsom brottsligt.

Hvad angår det af kommittén framställda förslag att betrakta vissa arbetsaftal, vid hvilka arbetet är afsedt att komma ett allmänt intresse omedelbart till godo, såsom aftal om offentlig tjänsteställning och i enlighet härmed behandla aftalets brytande såsom tjänsteförseelse, synes mig ej heller häremot något vara att invända. Denna tankegång har redan i särskildt fall vunnit tillämpning i gällande strafflag, i det att vissa enskilda vattenbyggnaders eller järnvägsanläggningars personal kan enligt 25 kap. 15 § strafflagen, genom öfvergifvande af densamma åliggande arbete under de i nämnda lagrum angifna omständigheter, ådraga sig straff.

Onekligt är också, att då enligt den mening, från hvilken kommittén synes hafva utgått och som vunnit stöd i lagtillämpningen, 25 kap. strafflagen afser ej blott ämbets- och tjänstemän i egentlig mening utan ock s. k. betjante, anställde i statens tjänst, samt sålunda t. ex. den lägre personalen vid statens järnvägar genom godtyckligt inställande af dem åliggande arbete gör sig skyldig till straff, konsekvensen synes kräfva, att jämväl personalen vid sådana enskilda vattenbyggnader eller järnvägsanläggningar, om hvilka i 25 kap. 22 § 2 mom. är fråga, genom liknande handlingssätt ådraga sig kriminellt ansvar. Goda skäl torde också tala för att tillämpa samma åskådning i fråga om personalen vid kommunala företag, hvilkas verksamhet är af särskildt ingripande betydelse för allmänheten. Det lär ej kunna förnekas, att de vådor, som af Stockholms stadsfullmäktige framhållits såsom beräkneliga följder af allmän arbetsinställelse vid dylika företag, äro så påfallande, att man ej kan underlåta att söka, i den mån det är möjligt, förekomma deras inträdande.

Kommitténs förslag i denna del står icke i något närmare samband med de öfriga lagförslag, som i samma kommittébetänkande framlagts. Något hinder i detta hänseende finnes alltså icke mot att tillmötesgå Stockholms stadsfullmäktiges hemställan att göra ifrågavarande förslag till ändring i strafflagen till föremål för särskild proposition. Allenast en ringare jämkning i den föreslagna 22 § af 19 kap. torde för sådant fall vara erforderlig. Beträffande det föreslagna nya stad-gandet i 25 kap. hafva stadsfullmäktige såsom jag här ofvan meddelat ifrågasatt ändringar, som skulle innebära en ytterligare utsträckning

af begreppet tjänsteförbrytelse. Jag anser dock ej rådligt att härutinnan gå längre än kommittén enhälligt föreslagit.

Med hänsyn till hvad jag nu anført, synes mig den af Stockholms stadsfullmäktige gjorda framställningen förtjäna beaktande, och jag hemställer därför, att kommitténs förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen, sådant detsamma med den jämkning, som, enligt hvad jag här ofvan anført, syntes erforderlig, finnes under bilaga litt. — detta protokoll bilagdt, måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, hänvisas till granskning af högsta domstolen.»

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lämna bifall.

Ur protokollet
Erik Ölander.

Förslag

till

Lag

om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att nedannämnda delar af 19 och 25 kap. strafflagen skola erhålla följande lydelse:

19 kap.

22 §.

Har någon, som åtagit sig att arbeta åt annan, före utgången af den tid, hvarunder aftalet skolat gälla, utan laga skäl öfvergifvit arbetet under sådana förhållanden, att han bort kunna inse, att af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, kunde uppstå fara för någons lif eller hälsa eller grof skada å egendom, dömes till böter. Kom af gärningen skada å person eller grof skada å egendom, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader i de fall, där ej gärningen med svårare straff särskildt belagd är.

23 §.

Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 3, 4, 7, 8 eller 10 §, 17 § 1 mom. eller 18 §, skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig. Lag samma vare, om någon gjort sig skyldig till straffarbete eller svårare straff efter 6 §, eller till straffarbete efter 5 eller 9 §.

25 kap.

23 §.

Har person, anställd vid sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning, som i 22 § 2 mom. afses, eller vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår, utan laga förfall afhållit sig från tjänstgöring, och är ej i detta kapitel särskildt ansvar dära satt, dömes till böter. Kom af sådan underlåtenhet skada å person eller grof skada å egendom eller hinder eller afbrott i inrättningens eller verkets drift, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Innefattar förseelse, som nu sagd är, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, hvarå straff efter denna lag följa bör; gånge som i 4 kap. 2 § stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kungl. Maj:ts
högsta domstol tisdagen den 15 november 1904.*

Första rummet.

Närvarande:

Justitieråden SKARIN,
PETERSSON,
THOLLANDER,
CASSEL,
QUENSEL,
SILVERSTOLPE.

Sedan, jämlikt högsta domstolens beslut den 11 april 1904, handlingarna rörande det till högsta domstolen för granskning öfverlämnade förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen cirkulerat mellan högsta domstolens ofvanbemälde ledamöter jämte justitierådet Wijkander, hvilken emellertid af sjukdom var hindrad att för närvarande tjänstgöra i högsta domstolen, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande förslaget bilagdt detta protokoll.

Förslaget föranledde följande anmärkningar:

vid 19 kap.

22 § af

Justitierådet *Silverstolpe*: Föreliggande förslag till ändring i 19 kapitlet strafflagen är i hufvudsakliga delar öfverensstämmande med

det förslag till ändring i samma kapitel, som blifvit utarbetadt af den kommitté, hvilken tillsatts för att, bland annat, taga i öfvervägande frågan om införande af sådana särskilda bestämmelser, som kunde finnas erforderliga till beredande af skydd åt i behörig ordning ingångna arbetsaftal. Nämnda kommitté har i sitt samtidigt framlagda förslag till lag om vissa arbetsaftal intagit en bestämmelse därom, att arbetare, som utan laga skäl upphör med sitt arbete hos arbetsgifvaren, innan tiden för arbetsaftalets bestånd gått till ända, skall under vissa omständigheter dömas att böta från och med fem till och med tvåhundra kronor, där ej gärningen är med svårare straff särskildt belagd. Med den till grund för sistberörda förslag liggande äsikten, att arbetares aftalsbrott i och för sig bör beläggas med kriminellt ansvar, faller det sig ganska naturligt att, då arbetaren upphör med sitt arbete under sådana förhållanden, som omförmälas i den föreslagna 22 § i 19 kapitlet, betrakta detta förfarande såsom en kvalificerad art af det brott, för hvilket straff upptagits i förslaget till lag om vissa arbetsaftal. Själfva brytandet af aftalet är nämligen då redan en straffbar rättskränkning, och den fara för eller skada å person eller egendom, som genom aftalsbrottet uppstått eller kunnat uppstå, framträder därvid endast såsom en omständighet, ägnad att åt detsamma gifva en särskild svårare karaktär.

Helt annorlunda ställer sig emellertid saken, om man vidhåller den i vår rätt hittills gällande grundsatsen, att, då allenast *enskildas* intressen beröras, brytandet af arbetsaftal, som icke faller under någon specialförfattning såsom sjölagen eller tjänstehjonsstadgan, icke kan medföra annat än civilrättslig påföljd. I sådant fall skulle under de i den föreslagna 22 § angifna förutsättningar straff ådömas, icke därför att arbetet utan laga skäl öfvergifvits, utan därför att öfvergifvandet skett under likgiltighet för den fara eller skada, som därigenom vållats eller kunnat vållas. Då nu förslaget till ändringar i strafflagen hänvisats till granskning utan samband med öfriga af kommittén framlagda förslag, torde förslaget i fråga böra bedömas uteslutande ur sistnämnda synpunkt, och lärer därvid böra tillses, huruvida detsamma är öfverensstämmande med de grunder, som eljest i strafflagen vunnit tillämpning.

Genom det föreslagna nya lagbudet i 19 kapitlet skulle en däri afsedd, till vållande hänförlig handling blifva underkastad straff, icke blott då af densamma uppkommit skada å person eller grof skada å egendom, utan äfven då däraf uppstått eller kunnat uppstå fara för sådan skada. I strafflagen är *vållande* till fara, hvilket i själfva verket utgör ett ofullbordadt stadium af vårdslöst förfarande, motsvarande

hvad som vid uppsåtligt handlande benämnes försök, endast i vissa undantagsfall belagdt med straff. Hit kan hänföras uppsåtligt orsakande af allmänfarlig förgiftning, därför ansvar finnes stadgadt dels i 14 kapitlet 20 § dels ock i 19 kapitlet 19 §, äfvensom vållande därtill, att fara uppstått för begagnande af kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller af järnvägsanläggning, och vållande, hvarigenom fara uppkommit för människor eller egendom af elektrisk ledning för belysning, för uppvärmning eller för öfverföring af drifkraft eller af telegraf eller telefoninrättning, allt under förutsättning att dessa anläggningar eller inrättningar tillhöra staten eller enligt särskilda förordnanden åtnjuta lika skydd som statens, för hvilka fall straffbestämmelser meddelas i 19 kapitlet 21 §. Hvad som gifvit anledning till nu omförmälda handlingars beläggande med straff har tydligen varit ett behof från det *allmännas* sida af skydd mot dylik fara. Ett sådant behof synes emellertid icke kunna åberopas till stöd för förslaget att i förevarande fall stadga straff för vållande till fara. Därest en person, som innehar anställning i statens eller därmed likställd tjänst, utan laga skäl lämnar arbetet, drabbas han redan enligt gällande lag af straff, nämligen för tjänsteförseelse enligt 25 kapitlet strafflagen. Genom bestämmelserna i den föreslagna nya paragrafen i samma kapitel skulle straffskyddet mot brytande af arbetsaftal utsträckas jämväl till andra fall, då arbetet är afsedt att komma ett allmänt intresse omedelbart till godo. Det föreslagna stadgandet i 19 kapitlet 22 § blefve därför egentligen icke erforderligt annat än med hänsyn till förhållandet mellan *enskilda* arbetsgifvare och deras arbetare och kan följaktligen icke anses hvilas på sådan grund, som de ofvan anförda bestämmelserna i strafflagens 14 och 19 kapitel.

Det är vidare att märka, att då strafflagen stadgar straff för dylikt vållande, förutsättes alltid, att fara verkligen uppkommit under det förslaget innebär att ansvar kan ådömas äfven då icke någon som helst fara inträdt, allenast sådan kunnat uppstå och den tilltalade bort kunna inse detta. Förslaget går härutinnan längre i stränghet än någon därmed jämförlig bestämmelse i strafflagen.

Dessutom bör icke lämnas obeaktadt, att då i strafflagen försök till brott endast i speciella fall är belagdt med straff, den, som utan att öfvergifva arbete gör sig skyldig till uppsåtligt förfarande, hvarigenom fara för någons lif, hälsa eller egendom uppstår, i allmänhet går fri från ansvar, medan den, som genom arbetets öfvergifvande uppsåtligen åstadkommer sådan fara, skulle enligt det föreslagna nya lagrummet blifva underkastad straff.

Jämväl när skada å person eller egendom uppstått, skulle förslaget bestämmelse komma att vid jämförelse med strafflagens öfriga likartade stadganden verka särskildt stränga, då vållande till äfven den minsta skada å person skulle kunna föranleda ansvar och vållande till skada å egendom skulle blifva straffbart i väsentligt större utsträckning, än 19 kapitlet för närvarande eljest medgifver. Ej heller dessa bestämmelser kunna anses påkallade af något direkt behof från det *allmännas* sida.

På grund af hvad här ofvan blifvit anmärkt och då den föreslagna ändringen i 19 kapitlet sålunda skulle få karaktären af en undantagslagstiftning, anser jag mig icke kunna tillstyrka förslaget i denna del.

Justitierådet *Quensel*, med hvilken justitieråden *Petersson* och *Cassel* instämde: Då i 4 kap. 1 § finnes meddelad en allmän bestämmelse för bedömande af sådana fall, då en gärning innefattar brott, som i särskilda afseenden är med olika straff belagdt, och anledning ej synes föreligga att i nuvarande fall afvika från samma bestämmelse, torde orden »i de fall där ej gärningen med svårare straff särskildt belagd är» böra utgå.

Den gärning, som i §:n afses, är redan i gällande lag belagd med straff, för den händelse att den begåtts af ämbetsman i ämbetet. Straffet skall i sådan händelse — bortsedt från det fall, hvarom i 25 kap. 15 § förmåles — bestämmas efter ty i 16 eller 17 § sagda kapitel sägs och kan således ej sättas högre än till böter eller förlust af ämbetet vare sig på viss tid eller för alltid, dock att med afsättning enligt 16 § kan förenas den påföljd, att den dömda förklarar sig ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas. Genom antagande af förevarande förslag, sådant det nu är affattadt, torde någon ändring härutinnan icke uppkomma. Då emellertid förslaget innehåller, att gärningen i fråga, där af densamma kommit skada å person eller grof skada å egendom, skall kunna bestraffas med fängelse, synes detta böra medföra att enahanda straffart jämväl kommer att ingå i strafflatituden för samma gärning, begången af ämbetsman i ämbetet. Väl gifver stadgandet i 2 kap. 17 § vid handen, att under viss förutsättning bötes- eller fängelsestraff kan i anseende till graden af stränghet anses vara likställdt med förlust af ämbetet, men dels torde detta åskådningssätt icke kunna tillerkännas ovillkorlig giltighet under andra förutsättningar än den i §:n angifna, dels lärer särskildt med hänsyn till beskaffenheten af det brott, hvarom nu är fråga, och till de förhållanden, hvarunder detsamma närmast kan förmodas förekomma, man icke kunna utgå från antagandet att i fråga om samma brott förlust af ämbetet skulle visa sig vara ett effektivt

straff eller att det ens skulle af den brottslige anses såsom något verkligt straff.

Beträffande formen för införande i förevarande fall af fängelsestraff vid sidan af de vanliga ämbetsstraffen, synes detta lämpligen kunna ske genom antagande af ett tredje moment i 15 § 25 kap., däri särskilda och fullständiga bestämmelser meddelades för den ifrågavarande ämbetsförbrytelsen — ett förfarande, som torde befinnas öfverensstämmande med hvad redan i samma § iakttagits för däri omförmälda brott.

Uppsätlig gärning, som omförmäles i 19 kap. 20 §, kan i vissa fall till beskaffenhet och verkan ganska nära sammanfalla med gärning, hvilken, om gärningsmannen handlat utan uppsåt att göra skada, varder straffbar enligt den föreslagna nya §:n. Då emellertid brott, som afses i 19 kap. 20 §, ej må, där det endast förnärmar enskild persons rätt, åtalas af annan än målsägande, men däremot förbrytelse mot den föreslagna nya §:n skulle komma att under alla förhållanden lyda under allmänt åtal, lär det vara af nöden, att närmare öfverensstämmelse mellan ifrågavarande båda lagrum beträffande åtalsrätten åvägabringas.

Justitierådet *Thollander*: Med den allmänna affattning, denna § erhållit, skulle densamma blifva tillämplig jämväl å dem, som innehafva offentlig tjänsteställning; men då detta så mycket mindre kan antagas vara afsedt, som 25 kap. med den föreslagna nya 23 § komme att innehålla straffbestämmelser för öfvergifvande af arbetet under sådana förhållanden, som i förevarande § afses, anser jag denna § böra så ändras, att från dess tillämpning uttryckligen undantagas de, som hafva offentlig tjänsteställning.

Justitierådet *Skarin*: Jag anser lika med justitierådet Quensel orden: »Där ej gärningen med svårare straff särskildt belagd är» kunna såsom öfverflödiga utgå och instämmer, beträffande åtalsrättsfrågan, med justitierådet Quensel.

Vidare tillade justitierådet Skarin:

§:ns ordalag innebära, att den, som utan giltigt skäl öfvergifver åtaget arbete, är underkastad ansvar endast i det fall, att han bort kunna inse, att därigenom kunde uppstå fara för någons lif eller hälsa eller »grof skada å egendom».

Till »grof skada å egendom» lär det väl ej vara hänförlig annan förlust, som i följd af arbetsöfvergifvandet kunnat uppstå eller uppstått. Om t. ex., såsom nog inträffat, arbetsöfvergifvandet skett i fullt medvetet syfte, att tillskynda arbetsöfvergifvanden förlust genom hans urstånd-sättande att fullgöra åtagna beställningar, skulle, där ej skada å viss egendom bevisligen inträffat eller vore att befara, öfvergifvandet kunna

ske strafflöst. Ej heller synes uttrycket »grof skada å egendom» kunna innefatta annan olägenhet, möjligen af större betydelse än ekonomisk skada eller förlust, som kan genom arbetsöfvergifvandet uppkomma. Men i dessa båda fall torde arbetsöfvergifvandet vara fullt lika brottsligt och straffvärdt som när fara för »grof skada å egendom» uppstått.

För min del anser jag därför uttrycket »grof skada å egendom» vara för inskränkt och att straffbarhet bör stadgas äfven för de fall att afsevärd förlust eller annan betydligare olägenhet är att af arbetsöfvergifvandet befara när sådant bort af den brottslige inses.

Ersättningsskyldighet åligger ju i regeln alltid den, som genom obehörigt underlåtande att fullgöra ingånget aftal tillskyndar annan förlust eller skada. Denna skyldighet är nog, där ersättningsförmåga finnes, tillräcklig att bereda den genom aftalsbrottet kränkte godtgörelse och verkar såmedelst till afhållande från aftalsbrott.

Men i de synnerligen talrika fall, där ersättningsförmåga saknas, är ersättningsskyldigheten i det närmaste utan betydelse. Det torde därför ej finnas annat eller bättre medel att gifva helgd åt ingångna aftal äfven med ekonomiskt ovederhäftiga personer än att, där aftalsbrottet är afsiktligt och oberättigadt samt därigenom fara för skada eller skada uppstått, låta den, som egenvilligt undandragit sig att fullgöra hvad han frivilligt sig åtagit, drabbas af kriminellt ansvar. Denna åsikt har vunnit tillämpning i sjölagen och legostadgan och synes med lika skäl böra utsträckas äfven till andra arbetsaftal. Erfarenheten gifver ock för hvarje dag ökade bevis om behovet af en lagstiftning i denna riktning; men om lagens syftemål skall vinnas, torde det kriminella ansvaret böra sättas tillräckligt högt, hvilket synes mig åtminstone för det fall att skada af gärningen kommit, knappast vara uti ifrågavarande § iakttaget.

Om t. ex. en person, som enligt aftal är förbunden att sköta en maskin, af hvars ordentliga skötande andras lif, hälsa och egendom kan vara beroende, egenvilligt utan giltigt skäl aflägsnar sig och lämnar maskinen åt sitt öde med full insikt därom, att han därigenom sätter andras lif, hälsa och egendom på spel, och drabbas i följd af hans förfarande flera personer af svår kroppsskada, sådan som i 14 kap. 10 § strafflagen sägs, synes mig det föreslagna maximum sex månaders fängelse vara ett väl lindrigt straff. Hans förbrytelse är svårare än den, som omförmäles i 14 kap. 17 § strafflagen och torde äfven böra svårare bestraffas.

I anledning af hvad i högsta domstolen yttrats om det fall, att en under den föreslagna §:n hänförlig förbrytelse beginges af ämbets-

man eller af person, som jämlikt 25 kap. 22 § strafflagen vore med ämbetsman likställd och som i följd af sin anställning varit pliktig att det öfvergifna arbetet utföra, vill jag uttala att efter min åsikt i dylikt fall skulle — förutsatt att förslaget vore lag — för ämbetsbrottet eller öfvergifvandet af arbetet tillämpas straffbestämmelserna i 25 kap. 16 eller 17 § eller i vissa fall 23 §, om denna § blir antagen, och dessutom, jämlikt 18 § i sistsagde kap., jämförd med 4 kap. 2 § strafflagen, samt den ifrågavarande 22 § i 19 kap., dömas till särskildt ansvar för det öfvergifvandet af arbetet skett under sådana förhållanden, att vederbörande bort kunna inse, att därigenom fara uppkomme.

Vid 25 kap.

23 § af

Justitierådet *Silverstolpe*: Emot förslaget till ändring i 25 kapitlet strafflagen har jag icke annat att erinra, än att, när det straffskydd mot brytande af vissa arbetsaftal, som med bestämmelserna i den nya paragrafen åsyftas, bör så vidt möjligt omfatta alla hittills ej till tjänsteförseelser hänförliga fall, då arbetet är afsedt att komma ett *allmänt* intresse omedelbart till godo, bestämmelserna i denna paragraf synas böra utsträckas jämväl till personer anställda vid de i paragrafen ej upptagna anläggningar och iurättningar af beskaffenhet, som afses i 19 kapitlet 14 § strafflagen och möjligen äfven till personer, anställda vid andra till den allmänna samfärdseln hörande anläggningar, inrättningar och verk, för hvilkas drifvande fordras tillstånd af offentlig myndighet.

Justitierådet *Quensel*, med hvilken justitieråden *Petersson* och *Cassel* instämde:

I händelse såsom ofvan blifvit ifrågasatt, till 25 kap. 15 § fogas ett tredje mom. afscende fall, då i statens tjänst anställd person utan laga skäl öfvergifver åtaget arbete, torde denna bestämmelse böra göras så omfattande att därunder ingår ej allenast sådan handling, som afses i den föreslagna nya 22 § af 19 kap. — d. v. s. då den, som öfvergifver arbetet, bort kunna inse att af hans förfarande antingen ensamt för sig eller i föreningen med andras, kunde uppstå fara för någons lif eller hälsa eller grof skada å egendom — utan äfven arbetsnedläggelse af sådan beskaffenhet att den, om den gjordes af person, som i förevarande § afses, skulle enligt samma § bestraffas. Om så sker, torde förevarande § kunna ersättas med allenast ett tillägg till 22 § af 25 kap., hvarigenom den nya bestämmelsen i 15 § göres tillämplig jämväl

å person anställd vid sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning, som i 22 § 2 mom. afses, eller vid stads, annan kommuns eller municipal-samhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår. Någon anledning att i dylikt fall bibehålla bestämmelsen i 2 mom. af förevarande § torde ej föreligga.

Justitierådet *Thollander*: I likhet med hvad Stockholms stadsfullmäktige uttalat i den skrifvelse, som närmast gifvit anledning till ifrågavarande lagförslag, anser jag, att det skydd för arbetsaftal, förevarande § är afsedd att förläna, bör utsträckas jämväl till spårvägs- och ångslupsrörelse samt telefon. Den betydelse för allmänheten, som dessa samfärdsmedel erhållit och som för hvarje dag ökas, synes mig i hög grad påkalla den ifrågasatta lagstiftningens utsträckande äfven till dem.

Kommitterade hafva yttrat, att det enklaste sättet att nå det mål, som med den föreslagna §:n afses, hade varit att föreslå sådan ändrad lydelse af 22 § 1 mom., att däraf tydligt framginge, att lagrummet afsåge innehafvare af sådan anställning, som i den nu föreslagna §:n uppräknas. Det hade enligt min mening varit synnerligen lyckligt ur synpunkten af enkelhet och reda i lagstiftningen, om kommitterade valt den sålunda antydda vägen. Med den nu valda utvägen att till 25 kap. foga en ny § följer, så vidt jag kan förstå, den oegentlighet att, då redan enligt gällande lag åtminstone flera af dem, som tagit anställning vid brandkår, gasverk etc., på grund af stadgandet i 22 § 1 mom. äro i straffrättsligt hänseende likställda med statens ämbetsmän, på dem skulle blifva tillämpliga antingen 16 och 17 §§ eller den föreslagna nya §:n. Att omfattningen af 22 § 1 mom. skulle indirekt blifvit ändrad och begränsad genom uppräknningen i förevarande § torde icke få antagas.

Justitierådet *Skarin*: I denna § förutsättes en förbrytelse i ämbetet af ämbetsman eller af en med ämbetsman enligt 22 § likställd person, eller af person anställd vid stads, eller annan kommuns eller municipal-samhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår. Person med anställning af nämnda beskaffenhet synes mig här likställas uti det ifrågavarande hänseendet med ämbetsman. I annat fall har §:n ej sin plats i 25 kap., som handlar uteslutande om brott af ämbetsmän.

Under förutsättning att detta mitt antagande är riktigt, är här således fråga om ämbetsmans förbrytelse, hvilken, om särskildt straff ej därför vore utsatt, skulle bedömas efter 16 eller 17 §. När nu särskildt straff anses böra stadgas, synes mig stadgandet härom likasom

öfriga stadganden om särskilda straff för vissa ämbetsbrott böra hafva sin plats framför 16 och 17 §§; hvarjämte i 22 § lämpligen torde kunna stadgas rörande de flera personer, som uti ifrågavarande hänseenden böra med ämbetsmän likställas.

Genom en sådan förändring synes ock kunna vinnas den fördelen, att sista stycket i 23 § kan, såsom ersatt med 18 §, uteslutas. De i detta stycke förekommande orden »denna lag» äro dessutom tvetydiga. Vid jämförelse med 18 § torde med »denna lag» böra förstås strafflagen i dess helhet. Men ordalagen synas närmast beteckna den nu föreslagna »Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen» och detta desto hellre som i det omedelbart följande uttrycket: »Denna lag skall träda i kraft den» orden »denna lag» uppenbarligen afse den nu föreslagna lagen.

Jag instämmer för öfrigt i hvad justitieråden Silverstolpe och Thollander yttrat om önskvärdheten att utsträcka tillämpligheten af denna § äfven till andra af dem antydda anställningar.

Ur protokollet

Aug. von Hartmansdorff.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 31 mars 1905.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 WESTRING,
 RAMSTEDT,
 BERGER,
 MEYER,
 VON FRIESEN,
 VIRGIN,
Justitieråden: CASSEL,
 QUENSEL.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Berger anmälde:

Högsta domstolens genom note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 26 mars 1904 inhämtade utlåtande öfver förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde departementschefen:

»Såsom af den lämnade redogörelsen framgår har en af högsta domstolens ledamöter yttrat den mening, att den föreslagna ändringen i 19 kap. skulle få karaktären af en undantagslagstiftning, och på grund däraf ansett sig icke kunna tillstyrka förslaget i denna del. Med anledning häraf vill jag erinra, att den af mig vid förslagets remitterande

till högsta domstolen omnämnda kommitté, som uppgjort ifrågavarande förslag, framhållit att öfvergifvande af arbetet under de i det föreslagna stadgandet angifna omständigheter icke allenast berör förhållandet mellan arbetaren och arbetsgifvaren utan kan såsom en allmänfarlig förseelse sträcka sina verkningar långt därutöfver. Kommittén har därför funnit, att under sådana förhållanden för arbetarens bestraffning föreligger alldeles samma skäl, som föranledt bestämmelser om ansvar för sjöman, hvilken genom rymning bryter sitt arbetsaftal. Jag kan ej finna annat än att kommitténs uppfattning härutinnan är riktig och att en gärning, som kan medföra fara för människors lif eller hälsa eller för stor fördelse å egendom, icke bör blifva ostraffad, då gärningsmannen bort kunna inse dess verkan.

Bland de anmärkningar, som i öfrigt riktats mot den föreslagna nya § i 19 kap., vill jag till en början uppehålla mig vid den som rör åtalsrätten. Flertalet af högsta domstolens ledamöter hafva ansett nödigt, att närmare öfverensstämmelse beträffande åtalsrätten åvägbringas mellan sagda § samt 20 § i 19 kapitlet. I denna senare §, som handlar om uppsåtlig skadegörelse i allmänhet, är angående åtalsrätten stadgadt, att brott, som endast förnärmar enskild persons rätt, ej må åtalas af annan än målsägande, hvaremot gärning, som afses i den föreslagna 22 §, skulle lyda under offentligt åtal. I sistberörda regel skulle en ändring näppeligen kunna företagas, utan att stadgandet skulle förlora en stor del af sin effektivitet. Den allmänfarliga karaktär, som där ifrågavarande gärning lätt nog kan antaga, synes dessutom kräfva, att brottet lyder under offentligt åtal. Hvad åter angår 20 § kan det visserligen ej nekas, att där afsedd förbrytelse kan tänkas vara af den beskaffenhet, att man med lika rätt som beträffande den, som afses i den föreslagna 22 §, kunde inrymma offentlig åtalsrätt. Men beträffande de flesta fall af skadegörelse, som äro att hänföra under 20 §, läser den nu gällande regeln ej böra ändras och det skulle näppeligen vara möjligt att på ett fullt tillfredsställande sätt skilja mellan dessa olika fall så att på samma gång full öfverensstämmelse med den föreslagna 22 § blefve åvägabragt. Vid detta förhållande och då jag ej kan finna, att någon praktisk olägenhet skulle kunna vållas af den påpekade bristen på öfverensstämmelse, har jag ansett denna anmärkning icke böra föranleda någon ändring vare sig i 20 § eller i den föreslagna 22 §.

Jag öfvergår härefter till den anmärkning, som af tre ledamöter i högsta domstolen framställts beträffande det fall att ämbetsman begått ämbetsförbrytelse, som tillika uppfyller de i den föreslagna 22 § af 19

kap. stadgade betingelserna för straffbarhet, och jag anhåller, att i sammanhang härmed också få behandla den af samma ledamöter gjorda hemställan angående den föreslagna 23 § i 25 kap. Bemälte tre ledamöter hafva yttrat den mening, att antagande af det remitterade förslaget icke skulle medföra, att ämbetsförbrytelse af ofvanberörda beskaffenhet blefve strängare straffad än hittills, och häri hafva dessa tre ledamöter funnit en brist, såvidt nämligen fråga vore om gärning, af hvilken kommit skada å person eller grof skada å egendom. För dylikt fall borde enligt dessa ledamöters mening fängelsestraff införas vid sidan af ämbetsstraffen och detta kunde lämpligen ske genom att i 15 § af 25 kap. meddela särskilda och fullständiga bestämmelser för den ifrågavarande ämbetsförbrytelsen. Blefve denna anvisning följd kunde det nya momentet i 25 kap. 15 § göras så omfattande, att därunder inginge äfven arbetsnedläggelse af sådan beskaffenhet, att den, om den gjordes af person, som afsåges i den föreslagna 23 § af 25 kap., skulle enligt samma § bestraffas, och denna sistnämnda § kunde i sådant fall ersättas med ett tillägg till 22 § i 25 kap., hvarigenom den nya bestämmelsen i 15 § gjordes tillämplig på de i den föreslagna 23 § afsedda personer.

En annan ledamot af högsta domstolen har däremot beträffande det fall, att ämbetsförbrytelse tillika uppfyllde betingelserna för straffbarhet enligt den föreslagna 22 § i 19 kap., uttalat den åsikt, att det remitterade förslaget innebure, att ämbetsmannen skulle dömas, förutom till ämbetsstraff, tillika till särskildt straff efter omförmälta 22 §. Denna olikhet i uppfattning härrör från olikhet i tolkning af 25 kap:s 18 §. Utan att ingå på frågan om den ena eller andra tolkningens företräde vill jag framhålla, att faran af olika tolkningar kan förebyggas genom att följa den af förbemälta tre ledamöter anvisade utvägen att i 15 § upptaga en särskild bestämmelse för det ifrågavarande fallet. Det kan ej heller förnekas, att den af samma ledamöter gjorda hemställan i afseende å den föreslagna 23 § i 25 kapitlet i flera afseenden är att förorda. Jag tror emellertid att, om man efterkommer berörda hemställan och sålunda uti 15 § af 25 kap. upptager bestämmelser för de fall, då ämbetsman vid statens vattenbyggnad eller järnverksanläggning, gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller brandkår utan förfall afhåller sig från tjänstgöring, man därmed också behandlat de fall af praktisk betydelse, då ämbetsman i statens tjänst kan tänkas genom att afhålla sig från tjänstgöring vålla skada å person eller grof skada å egendom under sådana förhållanden, att det rimligen kan krävas, att han bort kunna inse faran för sådan påföljds inträdande.

I öfverensstämmelse med hvad jag nu anført har en omarbetning af det remitterade förslaget företagits, därvid jämväl vidtagits några andra af framställda anmärkningar föranledda jämkningar i affattningen, hvarförutom 23 § i 19 kap. affattats i enlighet med den lydelse motsvarande lagrum erhållit genom lag af den 17 mars 1905.»

Sedan departementschefen härefter uppläst förslaget i dess ändrade lydelse, hemställde han, att förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition föreläggas Riksdagen till antagande.

Justitieråden Cassel och Quensel åberopade hvad de vid ärendets behandling i högsta domstolen anført, i den mån det ej vid förslagets omarbetande vunnit beaktande.

Statsrådets öfrige ledamöter biträdde departementschefens hemställan;

och täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, med bifall till denna hemställan, förordna, att till Riksdagen skulle aflåtas nådig proposition i ämnet af den lydelse, bilagan litt. A. vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Aug. von Hartmansdorff.
